

Waarom zijn er mensen gearresteerd na gebruik zelfdodingscapsule? Vier vragen over het Zwitserse levenseindebeleid

De 'zelfdodingscapsule' Sarco, waarmee als eerste persoon ter wereld een 64-jarige Amerikaanse vrouw overleed. Beeld Ennio Leanza / EPA

Niet zonder reden koos [de eerste gebruiker](#) van 'zelfdodingscapsule' Sarco voor Zwitserland als locatie: het laatste decennium reisden meer dan 1.300 buitenlanders naar het land voor een vrijwillig levenseinde. Toch arresteerde de politie meerdere personen op verdenking van betrokkenheid bij zelfdoding. Vier vragen over de Zwitserse euthanasiepraktijk.

Wat zegt de Zwitserse wet over euthanasie?

Die is er kort maar krachtig over: actieve euthanasie is verboden. Dat wil zeggen dat je onder geen beding iemand anders mag doden, ook niet als die persoon daar zelf om verzoekt. In België is dat wel onder voorwaarden toegestaan voor artsen.

Wat wel is toegestaan in Zwitserland, onder bepaalde voorwaarden, is hulp bij zelfdoding. Zolang degene die een eind maakt aan zijn leven dat uiteindelijk helemaal zelf doet, door zichzelf bijvoorbeeld een gif toe te dienen, mag iemand anders daarvoor de spullen leveren en op een andere manier een faciliterende rol spelen. Bij het gebruik van de Sarco drukte de vrouwelijke gebruiker zelf op de knop waarmee ze in het apparaat stikstof kreeg toegediend.

Hulp bij zelfdoding mag echter alleen plaatsvinden uit altruïstische motieven, zo schrijft artikel 115 van het Zwitserse wetboek van strafrecht voor. Dat betekent dat je bijvoorbeeld geen winst mag maken met het verkopen van het euthanasiemiddel. Ook mag je iemand niet aanzetten tot zelfdoding.

Dat nu [meerdere arrestaties](#) zijn verricht, onder wie die van een *Volkskrant*-fotograaf, heeft volgens de politie te maken met het overtreden van artikel 115. Er zou sprake zijn van aanzetten tot en medeplichtigheid aan zelfmoord. Onduidelijk is hoe de arrestanten dat zouden hebben gedaan.

De Zwitserse minister van Binnenlandse Zaken verklaarde wel dat de capsule niet voldoet aan productveiligheidseisen en dat het gebruik van stikstof niet aan de regels van de chemicaliënwet voldoet.

Hoe wordt hulp bij zelfdoding in de praktijk vormgegeven?

Los van het artikel in het wetboek van strafrecht is er weinig juridisch geregeld in Zwitserland. Wie in aanmerking komt, is vooral een kwestie van medisch-ethische kaders die het vakgebied zelf schetst. Die kaders zijn afkomstig van de SAMW, de Zwitserse academie voor medische wetenschap.

Die schrijven voor dat iemand wilsbekwaam moet zijn, niet door anderen moet worden beïnvloed en dat er sprake moet zijn van ondraaglijk lijden. Voordat een arts een recept voorschrijft voor het verstrekken van een zelfdodingsmiddel, moet dat onafhankelijk worden getoetst.

De hulp bij zelfdoding gaat in de praktijk via verschillende levensindeverenigingen, waarvan mensen lid kunnen worden. Zij

verzorgen de administratieve kant van de zaak, het zelfdodingsmiddel, een locatie en voor de afwikkeling van iemands overlijden. Dat kost zo rond de 10.000 euro. Bij de meeste verenigingen betalen leden een maandelijks bedrag om de kosten te dekken.

In hoeverre woedt in Zwitserland discussie over de voorwaarden voor een zelfgekozen levenseinde?

Net als in andere landen is het in Zwitserland vooral de vraag hoe “ondraaglijk lijden” wordt gedefinieerd. Vroeger viel alleen fysiek lijden daaronder, inmiddels heeft de SAMW de richtlijnen aangepast om ook vormen van geestelijk lijden daarin mee te nemen.

Dan gaat het bijvoorbeeld om ongeneeslijke psychische aandoeningen die iemand ernstig hinderen. Lijden kan echter ook het gevolg zijn van “restricties in het dagelijks leven of sociale relaties, van verliezen en een gevoel van doelloosheid of hopeloosheid”, staat tegenwoordig in de richtlijnen.

Maar wat als een persoon vindt dat hij “genoeg” heeft geleefd, bijvoorbeeld vanwege ouderdom? Die discussie kwam op toen de Franse filmmaker Jean-Luc Godard in 2022 koos voor hulp bij zelfdoding in Zwitserland. “Hij was niet ziek, maar simpelweg uitgeput”, tekenden Franse media op.

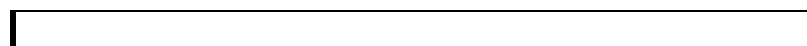
De vereniging die hem hielp, beriep zich op “meerdere invaliderende pathologische aandoeningen die met ouderdom worden geassocieerd”. Daarbij gaat het om een optelsom van bijvoorbeeld chronische pijn, ademhalingsproblemen, verlies van mobiliteit en autonomie en vermoeidheid. Die optelsom kan dan worden vertaald als ondraaglijk lijden.

Hoewel sommige verenigingen daarop aandringen, is ouderdom alleen of “genoeg hebben van het leven” nog niet opgenomen in de richtlijnen van de SAMW.

Wie kiezen er in Zwitserland voor hulp bij zelfdoding?

In de loop van de jaren is de het aantal geassisteerde zelfdodingen in Zwitserland fors toegenomen. Ging het er in 2003 nog om 187 per jaar, in 2022 waren het er bijna 1.600. Dat betreft overigens alleen om mensen die in Zwitserland wonen.

Er is vanwege de relatief liberale regels voor buitenlanders ook wat critici “zelfmoordtoerisme” noemen op gang gekomen. Zo zijn er in tien jaar tijd meer dan 600 Duitsers, bijna 400 Fransen en ruim 300 Britten naar Zwitserland getrokken om geassisteerd te sterven. Levenseindevereniging Dignitas heeft bijna alleen maar buitenlandse leden, van wie de meeste uit Duitsland en Frankrijk komen.

Wie met vragen zit over zelfdoding, kan terecht bij de Zelfmoordlijn op het gratis nummer 1813 en op de website www.zelfmoord1813.be.